

NAUJIEI LAIŠKIS

Įžanga

Remiantis EBPO ataskaita „Švietimas iš pirmo žvilgsnio 2020“, 2018 metais jauni mokytojai (jaunesni nei 30 metų) sudarė tik nedidelę dalį visų mokytojų EBPO šalyse: vidutiniškai 10 proc. vidurinio ugdymo mokyklose ir vidutiniškai 8 proc. gimnazijose. Stulbinanti situacija, neigiama prasme, yra projekto partnerių šalyse, kur jauni mokytojai vidurinio ugdymo mokyklose sudaro Lietuvoje – 3,03 proc., Čekijoje – 4,06 proc., Latvijoje – 7,8 proc., o gimnazijose – tik 3,66 proc. – Lietuvoje, 7,71 proc. – Latvijoje ir 9,42 proc. – Čekijoje.

Konkurencingas darbo užmokestis, geros darbo sąlygos ir profesinio tobulėjimo galimybės gali pritraukti į mokytojo profesiją jaunus žmones vienoje šalyje, o kitose – padėti išlaikyti esamus mokytojus.

Mokytojų senėjimo problema daro taip pat didelę įtaką šalių švietimo sistemoms.

Jauni profesionalai ateina dirbti į mokyklas, tačiau jų skaičius yra nepakankamas. Tai

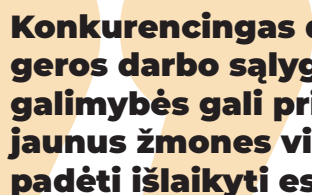
patvirtina ir duomenys apie mokytojų darbo stažą mokykloje. TALIS tyrimo rezultatai rodo, kad apie 13 proc. mokytojų turi mažesnę nei 5 metų darbo stažą, tačiau yra dvigubai daugiau mokytojų, kurių darbo stažas – nuo 6 iki 10 metų. Tai reiškia, kad gana daug jaunų specialistų pradeda dirbti mokykloje, tačiau ilgainiui palieka šią darbo vietą. Problema turi būti sprendžiama skubiai ir kompleksiskai, kad šalis neatsidurtų situacijoje, kai mokymo įstaigose nebus pakankamai mokytojų.

TALIS 2018 metais atliktas tyrimas parodė, kad

labai tikėtina priežastis, kodėl pradedantieji mokytojai taip anksti išeina, yra nepakankama mokyklos administracijos ir savivaldybės parama.

Pirmajame projekto etape buvo parengtos nacionalinės ataskaitos apie pradedančiųjų mokytojų darbo ir profesines sąlygas bei statusą. Apklausoje buvo kviečiami dalyvauti pradedantieji mokytojai, mokyklų direktoriai ir steigėjai bei asmenys, atsakingi už švietimo politikos įgyvendinimą.

Toliau pateikiami pagrindiniai atliktų apklausų ir šalių ataskaitų rezultatai.

Konkurencingas darbo užmokestis, geros darbo sąlygos ir profesinio tobulėjimo galimybės gali pritraukti į mokytojo profesiją jaunus žmones vienoje šalyje, o kitose – padėti išlaikyti esamus mokytojus.

Reikia skubiai kurti pagalbos sistemas pradedantiesiems mokytojams, nes tik 29,2 proc. pradedančiųjų mokytojų yra patenkinti profesine pagalba ugdymo įstaigoje.

Latvija

Latvijoje profesinė sąjunga LIZDA 2018 m. atliko tyrimą „Mokytojų profesinės pagalbos sistemos vertinimas“ ir 69,3 proc. respondentų sutinka su teiginiu: „Latvijoje nėra vieningos ir struktūrizuotos pagalbos pradedantiesiems mokytojams sistemos“. Pritariama, kad reikia skubiai kurti pagalbos sistemas pradedantiesiems mokytojams, nes tik 29,2 proc. pradedančiųjų mokytojų yra patenkinti profesine pagalba ugdymo įstaigoje, 44,3 proc. apklaustų mokytojų sutinka, kad pradedančiajam mokytojui mokymo įstaigoje būtų siūloma mentoriaus pagalba, kuri padėtų pradėti pedagoginį darbą, tačiau tik 10 proc. atvejų mentoriumi finansškai kompensuojama arba 4,7 proc. sumažinamas kasdienis darbo krūvis, kad galėtų vykdyti pradedančiojo mokytojo mentoriaus pareigas.

Pagalbos sistemos poreikis akcentuojamas Latvijos švietimo politikos planavimo dokumente „Švietimo plėtros gairės 2021-2027 m.“, kuriame naujų mokytojų pritraukimas, taip užtikrinant nuolatinę mokytojų kartą, yra vienas iš trijų svarbiausių bendrojo ugdymo prioritetų. Šis prioritetas bus pasiektas atlikus 2 pagrindinius veiksmus: 1) pradedančiųjų mokytojų rengimo ir pagalbos sistemos stiprinimas, mentorių (patarėjų), kryptingai

padedančių pradedantiesiems mokytojams parūpinimas; 2) pedagogų darbo apmokėjimo modelio tobulinimas – darbo apmokėjimo principų peržiūra.

Latvijoje vidutinis mokytojų amžius - 48 metai. 2019/2020 mokslo metais Latvijoje mokytojo mažiausias atlyginimas siekė 750 EUR (bruto), tačiau mokyklos direktorius gali nustatyti iki 50 proc. didesnę mokytojo mėnesinį atlyginimą nei mažiausias mokytojo atlyginimo dydis, todėl didžiausia galima mokytojo atlyginimo norma buvo 1125 EUR. Latvijos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis, 2019/2020 mokslo metais vidutinis darbo užmokestis savivaldybių mokyklose buvo 831,59 EUR už 30 valandų darbo krūvį per savaitę.

Teigiamai vertinami gerosios praktikos švietimo įstaigose pavyzdžiai: 1) 45,4 proc. naujų mokytojų turi galimybę naudotis mokymo įstaigos finansuojama mokymo medžiaga; 2) 9,4 proc. naujų mokytojų yra suteikiamas papildomas apmokamas darbo laikas reikalingos medžiagos pamokoms ruošimui; 3) 10,2 proc. naujų mokytojų turi galimybę gauti transporto išlaidų kompensaciją; 4) 12,6 proc. naujų mokytojų turi galimybę gauti tarnybinį būstą; 5) už 12,2 proc. naujų mokytojų bakalauro ar magistro pedagogikos studijas aukštosiose mokyklose yra apmokama.

Apie projektą

Keturios švietimo profesinės sąjungos – LIZDA (Latvija), LŠMPS (Lietuva), ZNP (Lenkija) ir ČMOS PŠ (Čekija), nusprendė suvienyti jėgas ir išanalizuoti pradedančiųjų mokytojų situaciją bei jiems skiriamą pagalbą šalyse. Erasmus+ projektas nr. 2021-1-LV01-KA220-SCH-000024284, prasidėjęs 2021 metais, vadinasi „Pagalbos sistemos vystymas pradedantiesiems mokytojams“.

Šalių dalyvaujančių projekte, švietimo sistemos susiduria su dviem iššūkiais - jaunų mokytojų trūkumu ir mokytojo profesijos prestižo smukimu.

Lietuva

Pastebima tendencija, kad mažėja mokytojų, norinčių studijuoti ir įgyti mokytojo kvalifikaciją. Lietuvos mokyklose 2020 metais dirbo 40,257 mokytojai, kurių amžiaus vidurkis – 51 metai. 2021 m. pasirašytame politinių partijų susitarime dėl švietimo politikos nurodyta, kad prioritetas yra „padaryti mokytojo profesiją patrauklią, sudaryti aiškias karjeros galimybes, sukurti patrauklias darbo sąlygas, priešpensinio amžiaus mokytojams sudaryti orias sąlygas pasitraukti iš pedagogo profesijos, sudaryti kuo palankesnes sąlygas kitų profesijų atstovams persikvalifikuoti ir dirbti mokytojais, valstybės lėšomis finansuoti galimybes jau dirbantiems mokytojams įgyti papildomą mokytojo kvalifikaciją, kompensuoti su kvalifikacijos tobulinimu ir tiesiogiai su profesine veikla susijusias išlaidas.“

Iki šiol Lietuvos švietimo sistemoje yra įdiegta keletas sprendimų (pvz., tikslinės stipendijos, mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo planas), keli projektai (pvz., „Renkuosi mokyti!, „Būsiu mokytoju Vilniuje“, „Tęsti!“) ir skirta 3 mln. EUR iš valstybės biudžeto mokytojų, kurie savo noru pasitraukė iš švietimo sistemos, išėtinėms išmokoms. Taip pat yra skirta lėšų ir visų mokytojų atlyginimų didinimui. Jeigu lyginsime 2019 ir 2022 metus, tai mokytojų atlyginimai vidutiniškai padidėjo 22 proc. ir, atsižvelgiant į kategoriją, darbo krūvį ir stažą, svyruoja nuo 1346 iki 1891 EUR.

LŠMPS palaiko planus tobulinti esančias mokytojų duomenų bazes, kad būtų galima prognozuoti mokytojų poreikį konkrečiose savivaldybėse ir mokyklose bei lygiagrečiai didinant stojančiųjų ir baigiančiųjų pedagogines studijas skaičių. Sukurtas produktas turėtų padėti reformuoti mokytojų rengimo sistemą, kad pradedantiesiems mokytojams būtų lengviau pradėti profesinę karjerą mokyklose, ir sukurti mokyklose sistemą, kuri padėtų pradedantiesiems mokytojams prisitaikyti naujoje darbo vietoje. Apklausą atskleidė, kad nors pradedantieji mokytojai į profesiją ateina motyvuoti ir nusiteikę teigiamai, tačiau jaučiasi nepakankamai pasirengę atlikti savo profesinį darbą. Jiems reikia daugiau metodinių gairių ir įgūdžių, ypatingai darbu su vaikais, turinčiais specialiųjų poreikių.

Lietuvos sistemos stiprybė yra ta, kad politikos formuotojai suvokia poreikį nacionalinių, nuoseklių ir tvarių priemonių mokytojų pritraukimui; jos silpnė yra tai, kad visos esamos priemonės

Visos esamos priemonės pritraukti mokytojus yra fragmentiškos ir netvarios, o esamos duomenų bazės neleidžia prognozuoti mokytojų poreikio konkrečiose savivaldybėse ar mokyklose.

pritraukti mokytojus yra fragmentiškos ir netvarios, o esamos duomenų bazės neleidžia prognozuoti mokytojų poreikio konkrečiose savivaldybėse ar mokyklose. Dabartinė darbo užmokesčio sistema nemotyvuoja žmonių imtis mokytojo profesijos.

Čekija

Čekijos švietimo sistemoje apie 3,7 proc. visų mokytojų yra pradedantieji. Vidutinis mokytojų amžius – 47,2 metai. Skaičiuojama, kad iki 60 proc. pedagoginių fakultetų studentų nieiško darbo švietimo srityje regionuose. Tyrimų duomenimis, dažniausias mokytojo karjeros pradžios etapas, kai pagalvojama ir apie išėjimą iš darbo, yra nuo dviejų ar trejų iki penkerių metų.

Mokytojo atlyginimas nėra pakankamas lyginant su kitomis universitetinio laipsnio reikalaujančiomis profesijomis. Pažanga atlyginimų skalėje grindžiama darbo stažo principu. Tai – dar vienas veiksnys, lemiantis menką mokytojo profesijos patrauklumą. 130 proc. šalies vidutinio bruto darbo užmokesčio atlyginimas turi būti garantuotas nauja švietimo įstatymo pataisa. Tačiau pakeitimas nenumato darbuotojo juridinės individualios teisės. Tai tik teisės į tam tikrą finansinę sumą, kuri turi būti skirta iš valstybės biudžeto, išraiška.

Be atlyginimo pradedantiesiems mokytojams svarbi yra mokyklos pagalba. Visų pirma svarbų vaidmenį gali atlikti įvadinės ir mentorystės programos. Tam pritarė ir dauguma apklausos dalyvių. Pristatydama savo programą naujoji vyriausybė įsipareigojo įgyvendinti Čekijos Respublikos švietimo politikos strategiją iki 2030+ ir gerinti profesinę pagalbą mokytojams. Keičiamas ir mokytojų rengimas, akcentuojant kryptingą paramą studijų programoms, skirtoms parengti studentus reglamentuojamos mokytojo profesijos veiklai, didinant individualaus darbo su studentais dalį ir praktikų apimtį. Visapusiška įvadinė sistema turėtų būti tiek pradedančiųjų, tiek mokytojų mentorių paramos pagrindas.

Čekijos švietimo sistemos stiprybė yra ta, kad dabartiniai teisės aktai leidžia tęsti mokytojui mokslus jo darbo metu, padedant darbdaviui. Kita vertus, nėra jokių specialių teisės aktų ar sisteminės paramos pradedantiesiems mokytojams.

Čekijos švietimo sistemoje apie 3,7 proc. visų mokytojų yra pradedantieji.

Lenkija

Informacijos apie švietimo sistemos būklę ir pradedančiųjų mokytojų darbo sąlygas Lenkijoje nebuvo šio naujienlaiškio publikavimo metu.

Projekto partnerių susitikimas Vilniuje

Birželio 2–3 d. Vilniuje (Lietuvoje) vyko projekto partnerių susitikimas, kurio metu buvo aptarti projekto partnerių šalyse vykdytų apklausų rezultatai ir nacionalinių ataskaitų išvados.

Daugiau informacijos

1. Latvijos švietimo ir mokslo darbuotojų profesinė sąjunga ([LIZDA](#)): [About us](#) [LIZDA](#)
2. Lietuvos švietimo ir mokslo profesinė sąjunga (LŠMPS): LŠMPS – LIETUVOS ŠVIETIMO IR MOKSLO PROFESINĖ SAJUNGA ([svietimoprofsajunga.lt](#))
3. Čekijos ir Moravijos švietimo darbuotojų profesinė sąjunga (ČMOS PŠ): [Home page](#) | ČMOS PŠ ([skolskeodbory.cz](#))
4. Lenkijos mokytojų sąjunga (ZNP): [ZNP - Związek Nauczycielstwa Polskiego: ZNP](#)

Bendrai finansuojama Europos Sąjungos